

Monumentnummer: 1801

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 14-12-2021

Kadaster deel/nr: 929

Woonplaats		Gemeente		Provincie
Westerland		Hollands Kroon		Noord-Holland
Straat	Nr.	Toev.	Postcode	Woonplaats
De Haukes	1		1778 KD	Westerland
Kadastrale gemeente		Sectie	Grondperceel	
WRG01		I	929	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Schotbalkloods gebouwd in 1931 bestaande uit één bouwlaag met schildkap. De schotbalkloods wordt gebruikt voor de opslag van schotbalken waarmee de coupureafsluiting bij de Haukessluisweg door een oude wierdijk kan worden afgesloten bij hoog water. Ook liggen hier de zaken opgeslagen, zoals gereedschap en touwen, die bij een coupureafsluiting nodig zijn. De schotbalkloods is het eigendom van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en wordt in ieder geval één keer per jaar getest. De schotbalkloods is gelegen in de voet van een oude wierdijk bij het gehucht De Haukes op de grens tussen de Wieringermeer en Wieringen.

De Haukes vormt een eenheid met het dorp Westerland en is gelegen in het zuidwesten van het voormalige eiland Wieringen in het noorden van de gemeente Hollands Kroon. Wieringen is ontstaan door de opstuwing van keileem tijdens de voorlaatste ijstijd. Dit keileem is daarna afgedekt met zandgronden. Dit zorgde ervoor dat het veen, dat aan het begin van de jaartelling het voormalige eiland omringde, op het hooggelegen deel van Wieringen geen kans had. De kern van het eiland bestaat uit een zuidwest-noordoost georiënteerde keileem rug met ten zuiden daarvan de kogen en het laagland. De kogen werden tegen de zee beschermd door wierdijken, dijken die bestaan uit zeegras. In 1927 kwam de aanleg van de Amsteldiepdijk gereed. De Amsteldiepdijk ligt tussen Van Ewijcksluis en Wieringen en sluit een deel van het Amsteldiep en het Ulkediep af. Met de aanleg van de Amsteldiepdijk kreeg Wieringen een directe verbinding met het vasteland van Noord- Holland en was niet langer een eiland.

Historische luchtfoto van Westerland met daarop de schotbalkloods

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

De schotbalkloods is gelegen in de voet van een oude wierdijk aan De Haukes op het voormalige eiland Wieringen en is gesitueerd tussen De Haukes in het noorden, de Slootweg (N240) in het oosten, de oude wierdijk met daarachter het Amstelmeerkanaal in het zuiden en de Haukessluisweg in het westen. De Haukes vormt samen met de Westerlanderweg de historische wegenstructuur van Westerland. Deze wegen hebben over het algemeen een kronkelend verloop, omdat ze de hoogtes van het land volgen en zijn daarmee kenmerkend voor de landschapontwikkeling van Wieringen. Om droge voeten te houden werd Wieringen omsloten door wierdijken, dijken die bestaan uit zeegras. In 1924 werd de Amsteldiepdijk aangelegd tussen Van Ewijcksluis en Wieringen en daarmee werd het Amsteldiep afgesloten en is het Amstelmeer ontstaan. Met de aanleg van de Amsteldiepdijk kreeg Wieringen een directe verbinding met het vasteland van Noord-Holland en was dus niet langer meer een eiland. De aanleg van de Amsteldiepdijk diende als voorbeeldproject voor de aanleg van de Afsluitdijk. Tot aan de aanleg van de Amsteldiepdijk, de Wieringermeerpolder en de Afsluitdijk bestond Westerland en De Haukes uit enkele panden. Vanaf de jaren '30 ontstond er lintbebouwing. De Haukes en Westerland zijn nooit grootschalig uitgebreid.

Aan de voorzijde (west) van het pand bevindt zich de coupureafsluiting in een oude wierdijk. Links (noord) van het pand ligt De Haukes. Rechts (zuid) en achter (oost) het pand ligt de oude wierdijk.

De schotbalkloods in zijn omgeving in de voet van een oude wierdijk en nabij de coupureafsluiting in de dijk.

De schotbalkloods in zijn omgeving in de voet van een oude wierdijk en nabij de coupureafsluiting in de dijk.

Beschrijving van het exterieur

Op een rechthoekig grondplan gebouwde schotbalkenloods bestaande uit één bouwlaag onder schilddak voorzien van een overstek. Het overstek wordt gedragen door houten consoles. De gevels zijn boven een betonnen fundering bekleed met houten kaders waarin houten lamellen zijn geplaatst met daarboven verticaal geplaatste houten delen. Het hout is voorzien van zwarte teer. Het dak is bedekt met bitumen.

Voorgevel (west)

In de voorgevel bevinden zich twee opgeklampte houten deuren.

Voorgevel

Linkerzijgevel (noord)

De linkerzijgevel bestaat uit zeven houten kaders met houten lamellen. Het meest rechter kader is vernieuwd en voorzien van zwarte verf in plaats van teer.

Linkerzijgevel

Achtergevel (oost)

De achtergevel bestaat uit vier houten kaders met daarin houten lamellen.

Achtergevel

Rechterzijgevel (zuid)

De rechterzijgevel bestaat uit zeven houten kaders met houten lamellen. Het meest linker kader is vernieuwd en voorzien van zwarte verf in plaats van teer. Bij de overige kaders is het teer grotendeels vergaan.

Rechterzijgevel

Beschrijving van het interieur

De schotbalkenloods heeft een inwendig houtskelet met een houten dakbeschot. In de loods liggen de houten schotbalken opgeslagen.

Impressie van het interieur met de houten draagconstructie en de schotbalken.

Impressie van het interieur met de houten draagconstructie en de schotbalken.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

De schotbalkloods is van cultuurhistorische waarde als herinnering aan de waterstaatkundige geschiedenis van Wieringen in de eerste helft van de 20e eeuw. Dit soort functionele onderdelen van de waterstaatkundige geschiedenis tonen de strijd tegen het water. De schotbalkloods is gelegen op de grens tussen het voormalige eiland Wieringen, de Wieringenmeerpolder en het Amstelmeer en vertelt daarmee het verhaal van de inpoldering als belangrijk onderdeel van de Nederlandse geschiedenis in de strijd tegen het water. Tevens is de schotbalkloods van cultuurhistorische waarde als onderdeel van de aanleg van de Amsteldiepdijk waarmee het Amsteldiep werd afgesloten en Wieringen een directe verbinding met het vasteland van Noord-Holland kreeg en niet langer meer een eiland was.

2. Stedenbouwkundige waarden

De schotbalkloods heeft situationele waarden vanwege zijn iets verhoogde ligging in de voet van een dijklichaam aan de rand van Wieringen. Het pand heeft landschappelijke waarde omdat het verwijst naar de geschiedenis van het landschap dat samenhangt met de strijd tegen het water. De indeling van het omliggende landschap met de dijkstructuren, de Wieringenmeerpolder met kenmerkende verkaveling en het Amstelmeer is voortgekomen uit deze strijd tegen het water en de schotbalkloods maakt daar onderdeel van uit. Verder is het pand van waarde vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en in het bijzonder met het dijklichaam, de coupureafsluiting en de verderop gelegen inlaatsluis.

3. Architectuurhistorische waarden

De schotbalkloods is van architectuurhistorisch belang als voorbeeld van een schotbalkloods uit de eerste helft van de 20ste eeuw vanwege de sobere en doelmatige bouwtrant en materialisering, te herkennen aan de eenvoudige vorm en constructie en het kleur- en materiaalgebruik. De aanwezige schotbalken verwijzen naar de functie als schotbalkloods en dragen bij aan de karakteristiek van het gebouw.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

De schotbalkloods is, behoudens de vernieuwde dakbedekking, gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering. Het pand is hiermee herkenbaar gebleven als schotbalkloods en bovendien nog als zodanig in gebruik. De functie blijkt uit de utilitaire uitstraling van het pand en uit de schotbalken die in de loods liggen opgeslagen.

5. Zeldzaamheid

Vanwege de cultuurhistorische en architectuurhistorische waarden in relatie tot de functionele waarde is sprake van zeldzaamheid op regionaal niveau. De houten schotbalkloods is nog altijd als zodanig in gebruik en dat is uniek.

Bronnen

- Archief gemeente Hollands Kroon
- Historische Vereniging Wieringen
- Provincie Noord-Holland, 'Wieringen-Wieringermeer', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018

Historische foto: Beeldbank Historische Vereniging Wieringen

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever gemeente Hollands Kroon
datum onderzoek: 20 oktober 2021
datum beschrijving: 3 november 2021
opgesteld door: MOOI Noord-Holland

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.